

მეთოდოლოგია Methodic of Teaching

კრიტიკული აზროვნების განვითარების მნიშვნელობა და სტრატეგიები საბაკალავრო საფეხურის აკადემიური წერის კურსის ფარგლებში

ქეთევან გოჩიტაშვილი, გიული შაბაშვილი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: ketevan.gochitashvili@tsu.ge

კრიტიკული აზროვნება რთული ფენომენია, რომელიც ეხმარება შემსწავლელს გამიჯნოს რელევანტური ინფორმაცია არარელევანტური და არასაჭირო ინფორმაციისაგან, რათა შეაფასოს და ახსნას მოვლენები, კრიტიკულად, ობიექტურად ჩამოაყალიბოს ცხადი არგუმენტი, მიაწოდოს სწორი გზავნილი სამიზნე აუდიტორიას და იპოვოს პრობლემის გადაწყვეტის გზები. კრიტიკული აზროვნება უშუალოდ უკავშირდება აკადემიური წერის სწავლებას და არის ტრანსფერული უნარი, რომელიც სტუდენტებს სხვა სასწავლო კურსების წარმატებით დაძლევისა და შემდგომში პროფესიულ საქმიანობაში ეხმარება. ნაშრომის მიზანია იმ გამოწვევებისა და პრობლემების გამოვლენა, რომელთა წინაშეც ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში დგას როგორც ლექტორი, ისე სტუდენტი აკადემიური წერის სწავლა/სწავლების პროცესში კრიტიკული აზროვნების უნარების განვითარებასთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, ნაშრომში შემოთავაზებულია ამოცანების გადაჭრის საშუალებები და კონკრეტული აქტივობები. ნაშრომი სთავაზობს მასწავლებლებს ძირითად სტრატეგიებსა და ტექნიკებს, რომელთა გამოყენებაც შეიძლება სასწავლო პროცესში კურიკულუმით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად. ნაშრომში გამოყენებულია შემდეგი კვლევის მეთოდები: კითხვარები და საკლასო დაკვირვება.

კვლევის შეზღუდვებად შეიძლება დასახელდეს შემდეგი ფაქტორები: სტუდენტთა შედარებით მცირე რაოდენობა; კვლევა განხორციელდა მხოლოდ ერთი სემესტრის განმავლობაში.

კითხვარების ანალიზის შედეგად გამოვლინდა, რომ სტუდენტებისთვის პრობლემად რჩება კრიტიკულ აზროვნებასა და წერასთან დაკავშირებული შემდეგი საკითხები: ობიექტური კრიტიკული აზრის ჩამოყალიბების უნარის ნაკლებობა, წყაროების სანდოობის დადგენა, ძირითადი დებულების/საკვლევი შეკითხვების ჩამოყალიბება, განზოგადება, მთავარი და მეორეხარისხოვანი ინფორმაციის გამიჯვნა და ძირითად საკითხზე კონცენტრირება, წინასწარი ვარაუდების გამოთქმა და ლოგიკური თანმიმდევრული დასკვნების გამოტანა და ჩამოყალიბება.

ნაშრომში შემოთავაზებულია კრიტიკული აზროვნების განვითარებისთვის განკუთვნილი კონკრეტული აქტივობები და შეკითხვები, რომლებიც ტექსტის ან ინფორმაციის დასამუშავებლად საჭირო.

საკვანძო სიტყვები: კრიტიკული აზროვნება, აკადემიური წერა, კვლევა, სწავლების მეთოდები, სწავლების სტრატეგიები

კრიტიკული აზროვნება რთული კოგნიტური პროცესია, რომელიც მოითხოვს ისეთ უნარებს, როგორებიცაა: ინფორმაციაზე დაკვირვება და მისი კატეგორიზება, ობიექტური ანალიზი და პრობლემის, ინფორმაციის, კვლევის შედეგების, ტექსტების ობიექტური ანალიზი და შეფასება. კრიტიკული აზროვნების საშუალებით ადამიანს უვითარდება უნარი, იდენტიფიცირება გაუკეთოს თავისი მიზნისათვის რელევანტურ და საჭირო ინფორმაციას და გამიჯნოს იგი არარელევანტური და არასაჭირო ინფორმაციისაგან, რათა შეაფასოს და ახსნას მოვლენები, კრიტიკულად, ობიექტურად ჩამოაყალიბოს ცხადი არგუმენტი, მიაწოდოს სწორი გზავნილი სამიზნე აუდიტორიას და იპოვოს პრობლემის გადაწყვეტის გზები.

აკადემიურ სივრცეში კრიტიკული აზროვნების განვითარება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანაა. კრიტიკული აზროვნება, ერთი მხრივ, აკადემიური წერის საფუძველია, ხოლო, მეორე მხრივ, ის არის ტრანსფერული უნარი, რომელიც სტუდენტებს სხვა სასწავლო კურსების წარმატებით დაძლევისა და შემდგომში პროფესიულ საქმიანობაში ეხმარება. აკადემიური წერა სავალდებულო კურსია ბაკალავრიატის დონეზე ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში. ქართული უნივერსიტეტების უმრავლესობაში, როგორც წესი, აკადემიური კურსის მიზნები და ამოცანები მოიცავს შემდეგს: აკადემიური წერის უნარების განვითარება; სტუდენტების ლოგიკური აზროვნებისა და ლოგიკური მსჯელობის ჩამოყალიბების უნარების განვითარება; კვლევის უნარების განვითარება; კრიტიკული აზროვნებისა და წერის უნარების განვითარება. აკადემიური წერის კურსის მიზანია, სტუდენტებმა შეძლონ პრობლემის იდენტიფიცირება, შეფასება, მისი გადაჭრის გზების მოძიება, თანმიმდევრული წერილობითი ტექსტის შექმნა

აკადემიურ სივრცეში დამკვიდრებული წესებისა და პრინციპების მიხედვით. ზემოაღნიშნული კი თავისთავად მოითხოვს კრიტიკული აზროვნების განვითარებას.

ნაშრომი მიზნად ისახავს, გამოავლინოს ის გამოწვევები და პრობლემები, რომელთა წინაშეც ქართულ უმაღლეს საგანმანათლებლო სივრცეში დგას როგორც ლექტორი, ისე სტუდენტი აკადემიური წერის სწავლა/სწავლების პროცესში კრიტიკული აზროვნების უნარების განვითარებასთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, კვლევის მიზანია, ამ ამოცანების გადაჭრის საშუალებებისა და კონკრეტული აქტივობების შეთავაზება. შედეგად, ნაშრომი სთავაზობს მასწავლებლებს ძირითად სტრატეგიებსა და ტექნიკებს, რომელთა გამოყენებაც შეიძლება სასწავლო პროცესში კურიკულუმით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად.

ნაშრომში გამოყენებულია შემდეგი კვლევის მეთოდები: კითხვარები და საკლასო დაკვირვება.

კვლევის შეზღუდვებად შეიძლება დასახელდეს შემდეგი ფაქტორები: კვლევა განხორციელდა მხოლოდ თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე და მასში მონაწილეობა მიიღო 30-მა სტუდენტმა. გარდა ამისა, დაკვირვება წარმოებდა მხოლოდ ერთი სემესტრის განმავლობაში. აღნიშნული შეზღუდვები ხელს უშლის შედეგების განზოგადებას და სიღრმისეული დასკვნების გამოტანას, რაც, ბუნებრივია, მოითხოვს შემდგომი კვლევების ჩატარებასა და სამიზნე ჯგუფის გაფართოებას.

ნაშრომის პირველ ნაწილში წარმოდგენილია სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვა, გამოკვეთილია თეორიული ჩარჩო, ხოლო მეორე ნაწილში - სტუდენტთა და მასწავლებელთა გამოკითხვის შედეგები და მათი ანალიზი. ნაშრომის ბოლო ნაწილში მოცემულია კონკრეტული რეკომენდაციები და პრობლემის გადაჭრის გზები.

კრიტიკული აზროვნების გადამწყვეტ როლზე თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში არაერთი ავტორი მიუთითებს. არსებობს მოსაზრება, რომ თანამედროვე სწრაფად ცვალებად სამყაროში სწორედ ეს უნარია გადამწყვეტი, რათა სტუდენტმა დამოუკიდებლად მიიღოს გადაწყვეტილებები და გააკეთოს გააზრებული და სწორი არჩევანი სამსახურებრივ და პირად საკითხებთან დაკავშირებით [კარაკოცი, 2016 : 81-84].

სამეცნიერო ლიტერატურაში კრიტიკული აზროვნების არაერთი განმარტება არსებობს. როჰმანისა და ინდაჰის დეფინიციაში ლაკონურადაა წარმოდგენილი კრიტიკული აზროვნების ძირითადი მახასიათებლები, რომლებსაც ჩვენც ვეთანხმებით, რადგან მასში ხაზგასმულია ყველა ის ძირითადი პირობა, რომლებიც კრიტიკულად მოაზროვნეს მოეთხოვება, კერძოდ, ანალიზი, შეფასება, ნაკლისა და ღირსების ობიექტურად გამოვლენა [როჰმანი და ინდაჰი, 2017: 230]. შესაძლოა ჩამონათვალი გაფართოვდეს და დაემატოს ინფორმაციის ადეკვატურად დამუშავება

და საკუთარი პოზიციის ცხადად ჩამოყალიბება და დაცვა სათანადო არგუმენტებითა და მსჯელობით. ამასთანავე, კრიტიკულად მოაზროვნეები არ შემოიფარგლებიან მხოლოდ იმ ინფორმაციით, რომელიც ისწავლეს, ისინი არ არიან ორიენტირებულები მხოლოდ ცოდნის დაგროვებაზე, არამედ ამუშავებენ და ანალიზებენ ინფორმაციას, ნათლად აყალიბებენ მიზნებსა და ამოცანებს. ასევე, ცხრილავენ გაურკვეველ, არაადეკვატურ, არარეალისტურ და არათანმიმდევრულ საკითხებს [პაული და ელდერი, 2007].

საუნივერსიტეტო დონეზე კრიტიკული აზროვნების უნარი გულისხმობს ისეთი უნარ-ჩვევების გამოყენების უნარს, როგორებიცაა: შერჩევა, შეფასება, ანალიზი, ვარაუდებისა და დასკვნების გაკეთება [ტაპერი, 2004]. ამავე მოსაზრებას მხარს უჭერს ლ. ტსუი, რომელიც მიიჩნევს, რომ სტუდენტის კრიტიკული აზროვნება მუდავნდება მის შესაძლებლობაში, ამოიცნოს და გამიჯნოს პრობლემა და ვარაუდები, მნიშვნელოვანი კავშირ-ურთიერთობები, გამოთქვას სწორი ვარაუდები, შეაფასოს მტკიცებულებები (მონაცემები, ფაქტები) ან წყაროები და გამოიტანოს დასკვნები [ტსუი, 2002].

ზოგადად, საუნივერსიტეტო განათლების ერთ-ერთი უმთავრესი მისია, დარგობრივ კომპეტენციების ჩამოყალიბებასთან ერთად, სტუდენტის კრიტიკული აზროვნების განვითარება უნდა იყოს. აკადემიური წერა კი ერთ-ერთი იმ დისციპლინათაგანია, რომელიც კარგ შესაძლებლობას იძლევა ამ უნარის გასავითარებლად, რადგან, მისი შინაარსიდან გამომდინარე, სტუდენტისაგან მოითხოვს მრავალ აქტივობას, რომლებიც განსხვავებული შინაარსისა და ჟანრის ტექსტებისა და ინფორმაციის დამუშავებისა და მათზე რეფლექსიისათვისაა საჭირო.

სამეცნიერო ლიტერატურაში არაერთი ნაშრომი ეძღვნება კრიტიკული აზროვნებისა და აკადემიური წერის ინტეგრაციის საკითხს. მაგალითად, დაუდი (2012) აღნიშნავს, რომ „აკადემიური წერა იძლევა შესაძლებლობას, რომ სტუდენტს განუვითარდეს კრიტიკული აზროვნება, რადგან ის მოითხოვს კონკრეტული მოსაზრებების გაზიარებას კონკრეტული აუდიტორიისათვის [დაუდი, 2012: 21-22].

დრაიბრუგი (2019) გამოყოფს კრიტიკული აზროვნების ოთხ ძირითად კომპონენტს, კერძოდ: გაგება, ანალიზი, შეფასება და შექმნა, რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება წერის პროცესს (გვ. 82). კრიტიკული აზროვნებისა და აკადემიური წერის კავშირთან დაკავშირებით საინტერესოა დასბენდერის (2011) მოსაზრებაც, რომლის თანახმადაც, სტუდენტს ამ კურსის შესწავლის ფარგლებში უფართოვდება თვალსაწიერი. იგი მხოლოდ პირადი პერსპექტივიდან აღარ აფასებს მოვლენებსა და საგნებს, არამედ უფრო ზოგად, უნივერსალურ შეხედულებით ოპერირებს. აქვე დავამატებთ, რომ სტუდენტებზე დაკვირვებამ გვიჩვენა, რომ პროფესიული

კომპეტენციების ზრდასთან ერთად სწავლების უფრო მაღალ საფეხურზე მათი არგუმენტაცია და მსჯელობა უფრო მეტად ეფუძნება პროფესიულ ინფორმაციასა და შინაარსს.

პოლი და ედერი (2007) განიხილავენ კრიტიკული აზროვნებისა და აკადემიური წერის კავშირის შედეგებს. ავტორები გამოყოფენ რამდენიმე ძირითად შედეგს: 1. მოსწავლეებს შეუძლიათ ჩამოაყალიბონ, შეიმუშაონ და აჩვენონ რა არის ცნება. 2. სტუდენტები წარმოადგენენ შემდეგ განსხვავებებს: თეორიებს, პრინციპებს, განმარტებებს, კანონებსა და აქსიომებს შორის. 3. სტუდენტები განსაზღვრავენ საკვანძო სიტყვებისა და ფრაზების გამოყენების არეები. 4. სტუდენტებს შეუძლიათ ზუსტად განმარტონ მათ მიერ გამოყენებული ძირითადი სიტყვებისა და ფრაზების შედეგები. 5. სტუდენტები გამიჯნავენ მათი მიზნისათვის შეუსაბამო ცნებებსა და იდეებს. 6. სტუდენტები გააზრებულად იყენებენ ცნებებს. 7. სტუდენტები აანალიზებენ სხვადასხვა კონცეფციას.

ნაშრომში თეორიულ ჩარჩოდ აღებულია ზემოთ ხსენებული მიდგომები და მოცემულია თითოეული შედეგის მისაღწევი ამოცანები და აქტივობები. თუმცა, გარდა ჩამოთვლილი შედეგებისა, ასევე, ვამატებთ შემდეგ შედეგებს: 1. საკუთარი პოზიციის დასაბუთებულად წარმოჩენა; 2. საკუთარი პოზიციისა და სხვათა მოსაზრებების მკაფიოდ გამიჯვნა, მსგავსებებისა და განსხვავებების გამოვლენა; 3. არგუმენტირების, კრიტიკული შეფასების, სათანადო წერილობითი მასალის დამუშავებისა და ანალიზის შედეგად ლოგიკური დასკვნის (შეჯამების) ჩამოყალიბების უნარი; 4. შესწავლილ მასალასა და გამოტანილ დასკვნებზე დაყრდნობით პრობლემის გადაჭრის/გადაწყვეტილების მიღების უნარი. 5. მიღებულ დასკვნებსა და შედეგებზე დაყრდნობით სამომავლო პერსპექტივების დასახვის უნარი. ნაშრომში, ასევე, წარმოდგენილია და გაანალიზებულია ამ დამატებითი შედეგების მისაღწევი გზები. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია, წერილობითი ნაშრომის შექმნის დროს სტუდენტმა გაითვალისწინოს შემდეგი მოთხოვნები: ნაშრომში აუცილებელია მნიშვნელოვანი იდეების არა მხოლოდ წარმოდგენა, არამედ შეფასებაც, ძლიერი და სუსტი მხარეების გამოვლენა. ავტორი არა მხოლოდ უნდა დაეთანხმოს ამა თუ იმ იდეას, არამედ უნდა მოიყვანოს სათანადო არგუმენტები და ახსნა-განმარტებები. გარდა ამისა, ავტორმა უნდა გადმოსცეს, თუ რა რჩება განსახილველ ინფორმაციაში გაურკვეველი და რატომ. ასევე, მნიშვნელოვანია, სტუდენტმა გამოიყენოს სათანადო სტრატეგიები თავისი დამოკიდებულებისა და იდეების გადმოცემის დროს. ასევე, უნდა გამოიყენოს ადეკვატური ენა და ჟანრი. აუცილებელია ნაშრომი იყოს სტრუქტურულად გამართული. არგუმენტად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვა ტექსტი, მაგალითად, ესე, მოთხრობა, რომლებიც მხარს უჭერს და აძლიერებს ავტორის იდეებს. დაბოლოს, აუცილებელია საკუთარი პოზიციის და ორიგინალური იდეების განვრცობა და წარმოჩენა [დასბენდერი, 2011].

კრიტიკული აზროვნების განვითარებისთვის ჩამოთვლილი დებულებებიდან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ადეკვატური არგუმენტებისა და ახსნა-განმარტებების მოყვანა და სხვების მოსაზრებების ობიექტური და კრიტიკული შეფასება და ამა თუ იმ პოზიციის სუსტი და ძლიერი მხარეების გამოვლენა. აკადემიური წერის სწავლების პროცესში სწორედ ზემოთ ჩამოთვლილ მოთხოვნებს უნდა მიაქციოს მასწავლებელმა ყურადღება და დანერგოს შესაბამისი აქტივობები. ნაშრომში განხილულია და წარმოდგენილია სწორედ ამ ტიპის აქტივობები.

სამეცნიერო ლიტერატურაში, ასევე, აღნიშნულია, რომ კრიტიკული აზროვნების განვითარებისათვის არსებობს კონკრეტული გზები და სტრატეგიები. დ. ტერის მიაჩნია, მაღალი სააზროვნო დონის შეკითხვების სწორად დასმა, ავთენტური კვლევები და მუშაობა პატარა ჯგუფებში ხელს უწყობს კრიტიკული აზროვნების განვითარებას [ტერი, 2012]. ამავე თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ვან გელდერის მოსაზრება, რომლის თანახმადაც, სტუდენტებს იმგვარი დავალებები უნდა შევთავაზოთ, რომ შეძლონ პრობლემის შესახებ ჰიპოთეზის გამოთქმა, მსჯელობა, განზოგადება, მათზე დაყრდნობით მოსაზრებების ჩამოყალიბება და პრობლემების გადაჭრა [გელდერი, 2005].

ნაშრომის წინამდებარე ქვეთავში განხილულია კითხვარების შედეგები. გამოვლინდა, რომ **სტუდენტებისთვის** პრობლემად რჩება კრიტიკულ აზროვნებასა და წერასთან დაკავშირებული შემდეგი საკითხები: ობიექტური კრიტიკული აზრის ჩამოყალიბების უნარის ნაკლებობა, წყაროების სანდოობის დადგენა, ძირითადი დებულების/საკვლევი შეკითხვების ჩამოყალიბება, განზოგადება, მთავარი და მეორეხარისხოვანი ინფორმაციის გამიჯვნა და ძირითად საკითხზე კონცენტრირება, წინასწარი ვარაუდების გამოთქმა და ლოგიკური თანმიმდევრული დასკვნების გამოტანა და ჩამოყალიბება. შეკითხვაზე რას ნიშნავს კრიტიკული აზროვნება, რესპონდენტთა უმეტესობამ გასცა ბუნდოვანი და გაურკვეველი პასუხი, რაც იმაზე მიგვანიშნებს, რომ საჭიროა უფრო მეტი მუშაობა, რათა სტუდენტებმა კარგად გაიაზრონ კრიტიკული აზროვნების არსი და მნიშვნელობა როგორც აკადემიური წერის პროცესში, ისე ნებისმიერი ტიპის მსჯელობის აგებისას. შემდეგი შეკითხვა შეეხებოდა წერილობითი ტექსტის ჯგუფურად შექმნის შესაძლებლობას, რაც, სამეცნიერო ლიტერატურის მიხედვით, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი აქტივობაა კრიტიკული აზროვნების განსავითარებლად. სტუდენტების პასუხებმა გვიჩვენა, რომ რესპონდენტთა უმეტესობისთვის ჯგუფური მუშაობა მისაღები ფორმაა, თუმცა კრიტიკული აზროვნების განვითარებასთან კავშირი ნაკლებად იყო ხაზგასმული.

მესამე შეკითხვა მრავლობითი არჩევანის შესაძლებლობას იძლეოდა და სტუდენტებს შეთავაზებული ჩამონათვალიდან უნდა აერჩიათ წერის პროცესში ყველაზე რთულად შესასრულებელი აქტივობა. გამოიკვეთა შემდეგი ზოგადი ტენდენცია: სტუდენტებისთვის

ყველაზე რთული ამოცანა გამოდგა ობიექტური, ძლიერი არგუმენტების მოძიება და მოყვანა, ობიექტური კრიტიკული აზრის ჩამოყალიბება, წყაროების სანდოობის დადგენა და წინასწარი ვარაუდების გამოთქმა.

მეოთხე შეკითხვა შეეხებოდა წერის მოსამზადებელ ეტაპს და სტუდენტებს უნდა ესაუბრათ იმაზე, თუ რა იყო მათთვის ყველაზე რთული წერის მოსამზადებელ ეტაპზე კვლევის ჩატარების პროცესში. როგორც პასუხების ანალიზმა გვიჩვენა, სტუდენტებს შედარებით გაუჭირდათ რელევანტური პასუხების გაცემა, რაც იმის მაჩვენებელია, თუ რამდენად აქვთ მათ გააზრებული წერის მოსამზადებელი ეტაპისა და კვლევის ჩატარების ფორმა და შესაბამისი აქტივობები, მათი მნიშვნელობა და არსი.

პრობლემური აღმოჩნდა, ასევე, შემდეგი შეკითხვა: რა ტიპის თეორიულ ლიტერატურასა და ემპირიულ წყაროებს იყენებთ წერილობითი ტექსტის შექმნისას? სტუდენტთა პასუხები იყო შედარებით ზოგადი; როგორც აღმოჩნდა, ზოგიერთი მათგანი იყენებს არასანდო წყაროებს, მათ შორის ისეთებსაც, რომელთა შესახებაც მათ ლექციაზე უკვე ჰქონდათ შესაბამისი ინფორმაცია მიღებული.

ნაშრომის შემდეგ ნაწილში შემოთავაზებულია აქტივობები, რომლებიც დაეხმარება მასწავლებლებს აღნიშნული პრობლემების მოგვარებასა და სტუდენტებთან მუშაობის პროცესში.

კრიტიკული აზროვნების განვითარებისთვის განკუთვნილი აქტივობები:

კრიტიკული არგუმენტის ჩამოყალიბება: პირველ ეტაპზე სტუდენტები უნდა ვამუშაოთ ტექსტში არგუმენტების მოძიებასა და ანალიზზე. სააზროვნო შეკითხვების დასმა და მათზე პასუხების მოძებნა აკადემიურ ტექსტებში, სუსტი და ძლიერი არგუმენტების გამოვლენა და მათ მხასიათებლებზე მუშაობა, სუსტი არგუმენტის ძლიერ არგუმენტად ქცევის ხერხები.

ობიექტური და სუბიექტური არგუმენტი და მათი ანალიზი. შეთავაზებული თეზისების/ძირითადი დებულებებისა და არგუმენტების დაკავშირება. არგუმენტების შექმნა მოცემული თეზისის მიხედვით და მსჯელობის გამართვა არგუმენტებზე დაყრდნობით. საბოლოო ტექსტის შექმნა.

ტექსტისა და მონაცემების ანალიზი:

სხვადასხვა ტიპის ტექსტების მომზადება, პარალელების დაძებნა მონაცემებს, პერსპექტივებს შორის. ტექსტის ანალიზი კრიტიკული ანალიტიკური მიდგომით. ტექსტის ძირითადი იდეის გამოვლენა და ანალიზი. მისი ფორმულირება წერილობით. ტექსტის ანალიზი 5W და H (ე.წ. „ჟურნალისტის შეკითხვების“) შეკითხვების მიხედვით. ტექსტის ლოგიკური თანმიმდევრულობის შეფასება. ტექსტის ძირითადი დეტალების გამოვლენა და ანალიზი. სტუდენტის პოზიციისა და მიდგომის გამოხატვა ობიექტური მსჯელობისა და სუბიექტური

დამოკიდებულების გააზრების აუცილებლობა. მნიშვნელოვანია იმის გააზრება, რომ პირადი პოზიციაც უნდა ჩამოყალიბდეს მხოლოდ წყაროების შესწავლის, ფაქტების გაანალიზებისა და გარკვეულ არსებულ ცოდნაზე დაფუძნებით, სათანადო ობიექტური არგუმენტების მოშველიებით. მხოლოდ ამის შემდეგ არის შესაძლებელი საკუთარი პოზიციის ჩამოყალიბება და წარმოჩენა. იმ შემთხვევაში, თუ პოზიცია არ არის გამყარებული სათანადო არგუმენტებით, დამოკიდებულება იქნება მიკერძოებული, მკვეთრად სუბიექტური და მისი გაზომვის ობიექტური საშუალებები არ იქნება წარმოდგენილი. გარდა ამისა, აუცილებელია სტუდენტმა შეძლოს პარალელურების მოძიება და ტექსტის/მტკიცებულების/მოყვანილი არგუმენტების ძლიერ და სუსტ მხარეებზე მსჯელობა და ანალიზი. დაბოლოს, აუცილებელია სტუდენტების შეფასებების წერილობითი ფორმით ჩამოყალიბება.

სხვადასხვა მეთოდის გამოყენება აკადემიური წერის სწავლების პროცესში:

თანამშრომლობითი წერა; პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული წერა; რეცენზირება;

სხვადასხვა ტიპის ტექსტზე მუშაობა:

რეცენზია, არგუმენტირებული ესე, რეფერატი, ტექსტის ანალიზი, დასკვნის შექმნა, შეფასებითი და ანალიტიკური ტექსტის შექმნა.

კვლევის ჩატარება:

სანდო თეორიული ლიტერატურის მოძიება, გასაანალიზებელი წყაროების მოძიება, კატეგორიზება, ძირითადი და მხარდამჭერი იდეების მოძიება, ინფორმაციის შეფასება, საკვლევ შეკითხვასთან დაკავშირებული მონაცემების შეგროვება, წყაროების სანდოობის იდენტიფიცირება, ვარაუდების გამოთქმა, ობიექტური და კრიტიკული შეფასება, განსხვავებული მონაცემების შეპირისპირება/შედარება, დასკვნების გამოტანა, მონაცემებზე კულტურული, სოციალური, ისტორიული გავლენების ანალიზი, საკუთარი პოზიციის გამოხატვა.

მოსამზადებელი სამუშაოები:

წინასწარი ზოგადი დისკუსია, წინასწარი ვარაუდების ჩამოყალიბება, განსხვავებული იდეებისა და მოსაზრებების წახალისება, გონებრივი იერიშისა და გონებრივი რუკების გამოყენება, სამუშაო ჯგუფებად დაყოფა და ჯგუფებში საკითხი წინასწარი მუშაობა იდეების გაზიარების მიზნით. განსახილველ საკითხზე კონკრეტული დისკუსიის წარმართვა.

წერის შემდგომი აქტივობები:

თვითშეფასება, ერთმანეთის შეფასება, შეცდომების აღმოჩენა და მათ გამოსწორებაზე მუშაობა, ნაწერების განხილვა.

აქვე გთავაზობთ კითხვებს, რომლებიც დაეხმარება მასწავლებლებს კრიტიკული აზროვნების უნარების განვითარებაში საკლასო აქტივობების დროს: როგორია თქვენი

დამოკიდებულება ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის /საკითხის/პრობლემის მიმართ და რას ეყრდნობა თქვენი პოზიცია? რა ძირითად წყაროებს იყენებს ავტორი? ინფორმაციის რომელი ნაწილი არის ყველაზე მნიშვნელოვანი და რატომ ფიქრობთ ასე? რა ფაქტორები ახდენს გავლენას ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემაზე და რას ეყრდნობა თქვენი მოსაზრება? რამდენად მნიშვნელოვანია ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემა ისტორიული, სოციალური და კულტურული და ეკონომიკური თვალსაზრისით? იძლევა თუ არა ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემა განზოგადების საშუალებას თუ ერთი ლოკალური და ვიწრო პრობლემა? რა არის ინფორმაციის/ მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემის პოზიტიური და ნეგატიური ასპექტები და რატომ ფიქრობთ ასე? რა ტიპის კულტურულ-ეკონომიკურ, ისტორიულ და სოციალური ინფორმაციაა მოცემული წარმოდგენილ ტექსტში/წყაროებში? რა შედეგები ჰქონდა ან შეიძლება ჰქონდეს ინფორმაციის/მოვლენის /ფაქტს/-საკითხს/ პრობლემას? რა ტიპის გავლენა ჰქონდა ან შეიძლება ჰქონდეს ინფორმაციის/მოვლენას /ფაქტს/საკითხს/პრობლემას საზოგადოებაზე, რეგიონზე, ქვეყანაზე, მსოფლიოზე და რას ეყრდნობა თქვენი მოსაზრება? რა იყო წინაპირობები აქვს ინფორმაციას/მოვლენას/ფაქტს/საკითხს/პრობლემას და რა გამლევთ ამის თქმის საშუალებას? რა დასკვნების გამოტანა შეიძლება და რა გამოცდილების მიღება შეიძლება აღნიშნული ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემის გაანალიზების შედეგად? ღირს თუ არა ინფორმაციის/მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემის სხვებისთვის გაზიარება? რის თქმის საშუალებას გვაძლევს ინფორმაციის/ მოვლენის/ფაქტის/საკითხის/ პრობლემის ანალიზი?

აღნიშნული მიდგომებისა და მეთოდების გამოყენება კურსის მიმდინარეობის სხვადასხვა ეტაპზე უნდა გააქტიურდეს. მასწავლებელმა წინასწარ უნდა შეიმუშაოს და დაგეგმოს, თუ რა ტიპის აქტივობას გამოიყენებს აკადემიური წერის სწავლების პროცესში კრიტიკული აზროვნების განვითარების მიზნით. მნიშვნელოვანია იმის გათვალისწინება, რომ კრიტიკული აზროვნების განმავითარებელი აქტივობები უნდა ერწყმოდეს აკადემიური წერით გათვალისწინებულ ყველა დავალებასა და აქტივობას თემატიკის მიხედვით. როდესაც სტუდენტი წერს ვრცელ ესეს, მან უნდა მოიძიოს თეორიული და ემპირიული მასალა. ამ პროცესში სტუდენტმა უნდა აითვისოს წყაროებზე მუშაობის ტექნიკები, წყაროების სანდოობისა და მათი მიზანთან რელევანტურობისა და შესაბამისობის დადგენის კრიტერიუმები. გარდა ამისა, სტუდენტმა უნდა შეძლოს დიდი მოცულობის მასალის დამუშავება, მთავარი და მეორეხარისხოვანი ინფორმაციის გამიჯვნა, სხვათა მოსაზრებებისა და მოძიებული ინფორმაციის პერიფრაზირება და საკუთარ ტექსტში ინტეგრირება აკადემიური ნორმების

გათვალისწინებით. გარდა ამისა, სტუდენტმა უნდა შეძლოს მოძიებული მასალის შეფასება და საკუთარი პოზიციის წარმოჩენა და არგუმენტირება.

რაც შეეხება კრიტიკული აზროვნების მიდგომების ინტეგრირებას საბაკალავრო დონეზე სამეცნიერო კვლევითი ნაშრომის შექმნის პროცესში, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია სტუდენტმა იცოდეს სამეცნიერო ნაშრომის თემის სწორად შერჩევა, რამდენადაა შესაძლებელი აღნიშნულ საკითხზე კვლევის ჩატარება, სიახლის წარმოჩენა იმისათვის, რომ კვლევითი ნაშრომი არ დაემსგავსოს რეფერატს და არ ჰქონდეს საინფორმაციო ხასიათი. გარდა ამისა, სამეცნიერო ნაშრომის შექმნის დროს სტუდენტებს უნდა ვასწავლოთ, რომ მათ არა მხოლოდ უნდა შეაგროვონ ინფორმაცია და სხვადასხვა მეცნიერთა მოსაზრებები, არამედ უნდა წარმოაჩინონ თავიანთი დამოკიდებულებაც, შეფასებაც და, შესაბამისად, გვიჩვენონ, გარკვეული სიახლე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Gelder T. - Teaching critical thinking: Some lessons from cognitive science. *College Teaching*, 53, 41-46. 2005.

DasBender, G. - Critical Thinking in College Writing: From the Personal to the Academic Writing Spaces: Readings on Writing, Volume 2, 2017.

Daud Nor Shidrah Binti Mat - Developing critical thinking skills in tertiary academic writing through the use of an instructional rubric for peer evaluation. 2012.

Drybrough Andrew Gordon - Conceptualisations of critical thinking in academic writing at a master's level, PhD Thesis. 2019.

Indah R. - Critical Thinking, Writing Performance and Topic Familiarity of Indonesian EFL Learners. *Journal of Language Teaching and Research* 8(2):229, 2017.

Karakoc, M., - The significance of critical thinking ability in terms of education. *International Journal of Humanities and Social Science*, 6(7): 81-84, 2016.

Paul R. and Elder L. - Critical Thinking: Competency Standards Essential to the Cultivation of Intellectual Skills, Part 4, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ998804.pdf>

Rohmani N. Indah - Critical Thinking, Writing Performance and Topic Familiarity of Indonesian EFL Learners. *Journal of Language Teaching and Research*, Vol. 8, No. 2, pp. 229-236, March 2017 DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0802.04>.

Tapper, J. - Student perceptions of how critical thinking is embedded in a degree program. *Higher Education Research and Development*, 23/2: 199-222. 2004.

Terry D. - Assessing Critical-Thinking Skills Using Articles From the Popular Press Author(s). *Journal of College Science Teaching*, Vol. 42. pp. 66-70 Published by: National Science Teachers Association. 2012

Tsui, L. - Fostering critical thinking through effective pedagogy. *The Journal of Higher Education*, 73/6: 740-763. 2002

Ketevan Gochitashvili, Giuli Shabashvili

Importance and development of Critical Thinking in BA Academic Writing Course

Abstract

Critical thinking is a complex phenomenon, that helps the learner to separate relevant information from irrelevant and unnecessary information, to evaluate and explain events and facts, to formulate a clear argument objectively, to deliver the right message to the target audience, and to find ways to solve the problem. Critical thinking is directly related to the teaching of academic writing and is a transferable skill that helps students both to complete other university courses successfully and to build a further professional career. The aim of the paper is to identify the challenges and problems faced by both instructors and students at the university level in Georgia in terms of developing critical thinking skills while teaching/learning an academic writing course. Moreover, the paper presents specific activities to solve the given problems. The paper offers teachers the basic strategies and techniques that can be used to achieve the goals set out in the curriculum. The following research methods are applied: questionnaires and classroom observation.

The following factors can be named as limitations of the research: relatively small number of students; The study was conducted for only one semester.

The analysis of the questionnaires revealed the following issues related to critical thinking and writing for the students: lack of ability to formulate an objective critical opinion, reliability of sources, formulation of main research questions and hypotheses, generalization, separation of main and secondary information, focus on key issues and formulation of logical coherent conclusions.

The paper suggests specific activities and questions for the development of critical thinking that are needed to process a text or information.

The use of these approaches and methods should be implemented at different levels of the course. The teacher in advance should design and plan activities that will be used during the class. Critical thinking development activities should be combined with all the assignments and activities covering all the topics of the course. In the process of searching the proper materials, the student should master the techniques of working on sources, the criteria for determining the reliability and relevance of sources. In addition, the student should be able to process a significant amount of materials, merge main and

secondary information, paraphrase the information, and integrate it into their own text in accordance with academic standards. As a result, the student should be able to evaluate the material retrieved and present and argue their own position.

Key Words: Critical thinking, academic writing, research, teaching methods, teaching strategies

რეცენზენტი: პროფესორი მ. მიქაძე